

Mozaika pamięci

Kolejna po książce „Enerdowce i inne ludzie” powieść Brygidy Helbig „Niebko” (nominowana właśnie do Nike) zbliża się w pewien sposób do tego, co zwykło się określać rodzinną sagą.

Oto Marzena, powodowana wewnętrzną koniecznością, podejmuje opowieść, mierząc się ze splątaną

rodzinną historią. Jej przodkowie mocą decyzji cesarza osiedlili się we wschodnim zakątku Galicji z końcem XVIII wieku, w czasie Josefinische Kolonisation, zachowując tradycję, kultywując własną kulturę i odrębność. Czas wydają się nie płynąć, mimo upływu lat nic się nie zmienia – poza granicami. Dom, w którym przychodzi na świat ojciec bohaterki, Willi, znajdzie się bowiem po 1918 roku w odrodzonej Polsce. Po 1940 Hitler, szykując się do ataku ZSRR, przesiedli ich do Wielkopolski, gdzie po wojnie ich niemieckość okaże się stygmatem. Willi, chcąc w Polsce Ludowej zacząć żyć normalnie, będzie musiał zatrzeć pierwotną tożsamość, zmienić swoje imię, zapomnieć o swoim pochodzeniu i rodzinnym domu, po którym nie pozostanie nawet ślad. Narratorka, urodzona w Szczecinie, będzie długo uciekać, przed swoją przeszłością, przed niemieckością, od której odwracać będzie wzrok. Bohaterowie, przede wszystkim zaś Marzena, próbują odnaleźć zagubioną tożsamość, nie poddają się jednak łatwym definicjom, które Helbig obnaża i ośmiesza („Jakby istniało coś takiego jak niemiecka krew”, szydzi, „Bo co to znaczy Niemiec. Co to znaczy Polak?”).

Ostatecznie „Niebko” nie jest tradycyjną sagą – rządzi nią nie rytm chronologii, ale pamięci, cudzej pamięci, którą próbuje zebrać i scalić bohaterka, odnajdując to, co kieruje jej życiem z ukrycia, co stało się przyczyną życia na „ciągle zaciągniętym hamulcu”. Stawką opowieści i pisania (które jest tu stale obecne, czyniąc z „Niebka” powieść autotematyczną) jest uwolnienie się od traum, odblokowanie i odzyskanie tłumionego dotąd głosu, którego znakiem widzialnym okazuje się właśnie pisana przez bohaterkę (alter ego Helbig) powieść.

Paweł Jasnowski

Brygida Helbig
„Niebko”
W.A.B., Warszawa 2014